

omogućena kolonizacija. U središnjem dijelu rada prati procese planske kolonizacije vlasti NDH, ciljeve te kolonizacije, ekonomske motive kolonista i, konačno, oblike posjeda na koje su kolonisti naseljavani.

Na kraju *Radova* nalaze se ocjene i prikazi (479-502) sljedećih knjiga i zbornika: Osman Kartaj, *Formiranje hrvatske nacije, Tursko – hrvatski odnosi u ranom srednjem vijeku* (Ankara, 2000.); *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija* (Zbornik Diplomatske akademije Ministarstva poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.); *900 godina Bašćanske ploče (1100.-2000.)*, gl. ur. Petar Strčić (Baška, 2000.); Petar Runje, *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (13.-16. st.)*, (Zagreb, 2001); Stjepo Obad, Serdo Dokoza, Suzana Martinović, *Južne granice Dalmacije od XV. st. do danas* (Zadar, 1999); *Radovi sa znanstvenog skupa održanog na Klisu 1996. godine* (Split, 2001.); Josip Barbarić, Miljenko Holzleitner, *Pisma fra Luke Ibrišimovića zagrebačkim biskupima (1672.-1697.)*, (Jastrebarsko, 2000.); Vjekoslav Klaić – *život i djelo* (zbornik), ur. Dragan Milanović, Znanstveni skup "Život i djelo Vjekoslava Klaića" (Zagreb-Slavonski Brod, 2000), te dr. don M. Vidović (priredio), *Don Radovan Jerković – život i djelo*, prigodom 100. godišnjice rođenja i 50. godišnjice mučeničke smrti (1900.-1950.), (Metković, 2000.).

Ivan Majnarić

ANALI Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, sv. 39, Dubrovnik-Zagreb, 2001., 531 str.

Godišnjak *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* već dugi niz godina redovito se pojavljuje na pozornici hrvatske historiografske misli i izdanju zavoda čije je ime spomenuto i u samom nazivu publikacije. Godišnjak se od samog početka profilirao kao povijesni časopis koji objavljuje historiografske tekstove vezane uz dubrovačku prošlost i kao takav je poznat i široj, ne samo historiografskoj, javnosti.

I u ovom broju *Anali* su fizički podijeljeni u dvije cjeline – u prvom dijelu nalaze se veći ili manji izvorni autorski prilozi u obliku znanstvenih ili stručnih članaka, dok drugi dio čini zbir osvrti i kritika na recentna historiografska izdanja u nas i u inozemstvu. Na kraju publikacije čitatelj može naći potpun popis ostalih izdanja *Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* (529-530), a tu su i upute suradnicima (531).

Prvi dio *Anala* 39 "otvara" se člankom *Najjužniji hrvatski glagoljski natpis Nika Kapetanića i Matea Žagara (9-48)* u kojem autori pokušavaju iznjedruti rješenje pitanja provenijencije zagonetnog glagoljskog natpisa nađenog osamdesetih godina 20. stoljeća u Konavlima u blizini utvrde Soko. Budući se radi o vrlo malenom i relativno jako oštećenom ulomku, autori upozoravaju da još uvijek ne postoji mogućnost sigurnog čitanja natpisa na ulomku, no zato nude neka moguća čitanja ugraviranog teksta, te na temelju analize nude 1180. godinu kao *terminus post quem non* nastanka ulomka.

Prilog što slijedi iz pera je Tatjane Buklijaš pod naslovom *Per relationem medicorum – povijes-nomedicinska grada u dubrovačkim kaznenim spisima 15. stoljeća (1421-1431)* (49-120). Kao što i sam naslov rada govori, autorica se u izradi ovog priloga koristila kaznenim spisima Dubrovačke Republike, a pogotovo je zanimljivo što je ovakav tip izvorne građe pronašla korisnim i za istraživanja povijesti medicine staroga Dubrovnika. U svom je radu autorica obradila dva sveska kaznenih spisa iz 15. stoljeća, te analizirala slučajeve u kojima se pojavljuju liječnici bilo kao akteri samih događaja ili kao stručni konzultanti prilikom utvrđivanja ozljeda tijekom nekog spora. No, ono što svakako treba istaknuti jest to da je T. Buklijaš donijela i cjelovite transkripcije slučajeva u kojima su spomenuti liječnici. Uz transkripcije autorica je sastavila i prikladan indeks imena i stvari. Time je autorica

ne samo otvorila jedan novi pogled na povijest medicine nego i omogućila budućim čitateljima korištenje ove vrijedne građe.

Članak Mladena Iblera *Putovanje skandinavskog kralja Erika VII. Pomeranskog kroz Hrvatsku 1424.-1425.* (121-132) i dalje nas zadržava u 15. stoljeću opisujući putovanje Erika VII. u Svetu Zemlju. Prilikom tog putovanja skandinavski kralj prošao je kroz Hrvatsku te se zaustavio i u Dubrovniku. U sklopu ovog rada autor obrađuje i odnos između kralja Erika i njegova emisara u Veneciji Ivana Anža Frankapana.

Islijedeći članak zadržava pažnju čitatelja na 15. stoljeću. To je prilog Stjepana Krasića pod naslovom *Opis hrvatske jadranske obale u putopisima švicarskog dominikanca Feliksa Fabrija (Schmida) iz 1480. i 1483/84. godine* (133-216). Autor je donio opis putovanja dominikanca Feliksa Fabrija iz Venecije u Palestinu i Bliski Istok, te ističe kako je je ovaj dominikanac u svom putopisu donio mnoštvo vrijednih podataka o gradovima na našoj obali, o političkim prilikama na tom prostoru, o stanju prometnica i – što mi se čini posebno zanimljivim – o flori i fauni na istočnoj jadranskoj obali.

Prilog što slijedi uvodi čitatelja u svijet crkvene povijesti 16. stoljeća. Članak je to Žarka Mujčića pod naslovom *Novi podaci o dubrovačkom nadbiskupu Ludovicu Beccadelliju (217-260)*. Autor ističe da je ovaj dubrovački nadbiskup djelovao u vrijeme značajnih koncila u Wormsu i Regensburgu, kao i onih u Tridentu, te da je čak igrao aktivnu ulogu na nekima od njih. Donoseći neke nove podatke o njegovu djelovanju, ističe nadbiskupovu ulogu u širenju ideja o potrebi propovjedanja Svetog Pisma na narodnom jeziku.

Slijedeći članak skreće pažnju čitatelja na nešto mračniju stranu povijesti. To je prilog Nelle Lonze *“Dvije izgubljene duše”: čedomorstva u Dubrovačkoj Republici (1667-1808)* (261-303). Autorica je problemu čedomorstva pristupila razmatrajući društvene, antropološke i pravne aspekte tog zločina. Pokušala je dočarati kako je izgledao mehanizam društvene kontrole glede ovog zločina, te ističe da po tom pitanju teško da se može govoriti o postojanju pojma osobne privatnosti. Autorica je nadalje obradila i sustav društvenog i sudskog kažnjavanja zločina čedomorstva, te zaključuje da se oni nisu nužno morali podudarati.

Prilog što slijedi vodi čitatelja u svijet političkih sukoba dubrovačkih vlasteoskih obitelji tijekom 17. i 18. stoljeća. Radi se o članku Stjepana Čosića i Nenada Vekarića *Raskol dubrovačkog patricijata* (305-379). Autori, na temelju iscrpne raščlambe međusobnih rodbinskih veza dubrovačkih vlasteoskih obitelji te analize distribucije državnih službi Dubrovačke Republike tijekom 17. i 18. stoljeća, utvrđuju genezu i razvoj raskola između dubrovačkih tzv. *salamankeza* i *sorboneza*. Nadalje proučavajući distribuciju državnih službi, autori zaključuju da je ovaj vlasteoski sukob uzrokovao i preformulaciju modela državnog upravljanja Dubrovačke Republike. Ipak sve to je bilo prekasno jer s osvitom 19. stoljeća i sama Republika zajedno sa svojim plemstvom propada pred suvremenim ustrojem onodobne Europe.

Idući članak kronološki nas vraća nekoliko stoljeća unazad – u svijet povijesti umjetnosti 14., 15. i 16. stoljeća. Prilog je to Vinicija B. Lupisa *Liturgijski predmeti iz crkve Sv. Andrije na Pilama* (380-396). Autor obrađuje više liturgijskih predmeta iz spomenute crkve, te ih pokušava dovesti u vezu s nekim drugim sačuvanim liturgijskim predmetima iz istog razdoblja s područja Grada i njegove okolice.

Rad Brune Šišića *Vrtovi benediktinske opatije na otoku Lokrumu (397-426)* također svoju okosnicu ima u ostavštini djelovanja Crkve na dubrovačkom području. Autor na temelju objavljenih dokumenata 15. i 16. stoljeća razmatra gospodarstvo benediktinske opatije otoka Lokruma. Pri tome posebnu pažnju posvećuje tzv. zelenim prostorima tj. lokrumskim vrtovima u vrijeme benediktinske uprave otokom od 1203. do 1798. godine.

Slijedeći prilog iz pera je Slavice Stojan pod naslovom *Mizoginija i hrvatski pisci 18. stoljeća u Dubrovniku (427-460)* uvodi čitatelja u svijet društvenih mentaliteta osamnaestog stoljeća. Razmatrajući društveni razvoj 18. stoljeća te pojavu afirmacije spolova u onodobnoj Europi, autorica proučava kako su se ti procesi očitovali na dubrovačkom prostoru.

Članak što slijedi, *Nepoznata studija Iva Belina o sanaciji novčarstva iz 1933. godine (461-496)* iz pera Vladimira Stipetića, donosi na svjetlo dana jednu do danas nepoznatu studiju ekonomskog stručnjaka iz dubrovačkog kraja dr. Iva Belina. Osim što donosi potpun tekst članka dr. Iva Belina, autor upozorava na suvremenost ideja iznesenih u tom radu te mogućnost njihova korištenja i u suvremenom hrvatskom društvu.

Drugi dio *Analas* 39, kao što je već naznačeno, ispunjen je osvrtima i recenzijama recentnih historiografskih izdanja u nas i u inozemstvu. Prvi u nizu je osvrt Vladimira Stipetića na djelo *Dubrovočanin Marin Rafaeli o dvostavnom knjigovodstvu 1475. godine (otkriće nepoznate knjige i pisca) (497-502)*. Potom slijedi osvrt na novo izdanje vrijednog djela *Mavro Orbini, Kraljevstvo Slavena. Zagreb: Golden marketing i Narodne novine, 1999.* iz pera Stjepana Čosića (502-506). Prikaz što slijedi napisala je Slavica Stojan u kojem se osvrnula na djelo *Mirka Dražena Grmeka i Josipa Belamarića, O ribama i školjkama dubrovačkog kraja, Zagreb: Dom i svijet, 2000.* (506-507). Slijedi recenzija Zdenke Janeković-Römer na knjigu *David Rheubottom, Age, Marriage and Politics in Fifteenth-Century Ragusa, Oxford – New York: Oxford University Press, 2000.* (507-514). Idući prilog je prikaz knjige *Charlesa Yriatea, Istra & Dalmacija. Zagreb: Antibarbarus, 1999.* (514-515) koji je napisala Slavica Stojan. U nastavku slijede tri prikaza iz pera Esada Kurtovića – prvo prikaz novog broja *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* iz 1999. godine (515-518), zatim osvrt br. 17 *Zbornika Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne znanosti HAZU* iz 1999. godine (518-521), te potom osvrt na časopis *Povijesni prilozii* 18 (521-523). Nadalje slijedi prikaz publikacije pod naslovom *Vrela i prinosi, Zbornik za povijest isusovačkog reda u hrvatskim krajevima, knj. 21, Radovi međunarodnog znanstvenog supa "Isusovac Juraj Muliš (1694.-1754.) i njegovo doba", Zagreb 1996-97.,* iz pera Sanje Vulić (525-527). I slijedeći prikaz posvećen je zborniku radova sa znanstvenog skupa. To je osvrt pod naslovom *Acta Histriae IX. Prispevki z mednarodne konference "Čast: identiteta in dvoumnost neformalnega kodeksa (Sredozemlje, 12-20 stoletje)* izdanog u Kopru 2000. koji je napisala Zdravka Jelaska. Posljednji osvrt u ovom broju *Analas* iz pera je Marena Frajdenberga, koji se osvrnuo na novi urednički pothvat Sergeja P. Karpova pod naslovom *Crnomorsko primorje u srednjem vijeku* objavljenom u Sankt Peterburgu 2000. godine (527-528).

Na kraju treba napomenuti da su članci i ovom broju *Analas* popraćeni sa potpunim znanstvenim aparatom što čitatelju omogućava provjeru onoga što su autori napisali. Jednako tako gotovo svi tekstovi popraćeni su s brojnim relevantnim ilustracijama u koloru, što čini *Analas* jednim od ponajbolje grafički uređenih povijesnih časopisa u nas. I što zaključiti do da su i ovim brojem dubrovački *Analas* potvrdili svoju znanstvenu i stručnu kvalitetu, kao i značaj u širenju naše spoznaje o prošlosti staroga Dubrovnika.

Gordan Ravančić

Povijesni prilozii, br. 19, Hrvatski inštitut za povijest, Zagreb, 2000., 298 str.

Časopis pod gornjim naslovom donosi, uz znanstvene radove, intervju te prikaze i recenzije najnovijih uradaka hrvatske i svjetske historiografije.

Prvi članak naslovljen je *li rimski Delminij bio biskupsko središte*, iz pera Ante Škegre, zanimljiv je kritički osvrt na vrela i teze kojima brojni povjesničari (D. Farlati, F. Bulić, D. Mandić, J. Lučić, i